

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Theologicae Ad Usum Seminariorum

Simonnet, Edmond

Venetiis, 1731

Disputatio Prima. De Spe.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83614](#)

A decorative horizontal border element featuring a repeating pattern of stylized floral or fruit motifs, possibly representing apples or pomegranates, arranged in a decorative scroll-like fashion.

DE SPE ET CHARITATE

DISPUTATIO PRIMA

De Spe.

HÆC vox *Spes* variè in Scripturis divinis sumitur. Sumitur enim, 1. Pro rebus, quæ perantur; ut in epist. ad Tit. cap. 2. *Expectantes beatam spem.* Et Rom c. 8. *Spes,* qua videatur, non est *spes.* 2. Pro eo, à quo bonum aliquod speramus; ut Psal. 90. *Tu es, Domine, spes mea.* Et Psal. 60. *Factus es spes mea, turris fortitudinis.* 3. Pro actu sperandi; ut Job c. 19. *Reposita est hec spes in sinu meo.* 4. Pro habitu infuso, ad actum spic supernaturalem intrinsecè hominem habilitante.

Spes supernarum intrinsecus nominem habilitante.
Nota iterum. Spes, actualis scilicet, sumi potest dupliciter, latè & strictè. Spes latè sumpta, est eu-
juscumque futuri expectatio: unde tam est mali, quam
boni futuri. Spes vero propriè & strictè sumpta, non
est nisi bonorum futurorum expectatio. Spes sumpta
hoc modo, in genere definitur desiderium efficax
boni absentis, ardui, possibilis obtineti, probabiliter ob-
tinendi, cum quadam animi unctione, que vel in
propriis, vel in alienis viribus fundatur, & vi cuius
difficultates contempnuntur.

Hac Speci descriptio probatur ex S. Thoma: nam
sic loquitur 1. 2. qu. 40. art. 1. in O. Circa objecum
speci quatuor conditions attenduntur. Primo, quod sit
bonum: non enim propriè loquendo, est spes nisi de
bono, & per hoc differt spes à timore, qui est de ma-
llo. Secundo, ut sit futurum (seu absens,) non enim
spes est de presenti jam habito, & per hoc differt
spes à gaudio, quod est de bono presenti. Tertio re-
quiritur quod sit aliquid arduum cum difficultate adi-
piscibile: non enim aliquis dicitur aliquid sperare mi-
nimum, quod statim est in sua potestate ut habeat,
& per hoc differt spes à desiderio (simplici, & prout
ad concupiscentiam parrem pertinet,) vel cupiditate,
que est de bono futuro absolute. Quartio, quod illud
arduum sit possibile adipisci: non enim aliquis sperat
id quod omnia adipisci non posset, & secundum hoc
differt spes à desperatione.

Adde, ad mentem S. Doctoris, & probabiliter ob-
tinendi: quod enim certò judicatur non esse obtinen-
dum, quantumvis judicetur esse secundum se possi-
ble, non potest desiderari efficaciter. Spes autem
cum sit motus voluntatis tendens ad consecu-
tionem boni absentis, & quidem talis, ut obtineri non
possit nisi per media à sperante adhibita, est deside-
rium efficax, quod non negat S. Doctori articulo ci-
tato, cum ait spem distinguere a desiderio, illudque
supponere: loquitur enim de simplici desiderio, hoc
est, de mou appetitus, propendens in bonum ab-
sens, preclinendo ab hoc, quod sit arduum & pos-
sibile obtineri, ut patet ex resp. ad 3. ubi sic loqui-
tur: *Objectum speci non tantum addit possibilitatem*
super objectum desiderii, sed etiam arditatem, qua
ad aliam potentiam facit spem pertinere, scilicet ad
irascibilem, que respicit ardum. Quare S. Doctor
in re non aliud vult, quam spem non esse desiderium
simpliciter, sed esse desiderium cum addito, seu
desiderium modiscatum per certam animi elevationem,
qua sic confortatur appetitus contra objecti absentis
arduitatem, ut ea non obstante, in objecti absentis
consecutionem tendat efficaciter, mediaque ad hunc
finem idonea & necessaria adhbeat. Hanc esse S. Do-
ctoris mentem patet ex I. 2. quest. 25. art. I. in O.
ubi ait: *Spes supra desiderium addit quandam con-*
tum, & quandam elevationem animi ad consequendum
bonum ardum.

Simonet Theol. Tom. II.

Spes itaque, juxta S. Doctorem, supra desiderium simplex addit quamdam elevationem animi adversus arditatem objecti. Quod etiam evidenter ratione demonstrari potest. Nam spes essentialiter tendit in objectum abiens arduum, quia arduum. Ergo spes versatur circa arditatem objecti ablentis, vel illam appetendo, & prosequendo; vel illam fugiendo, & propter illam ab objecti prosecutione resilendo; vel endemicae contra illam appetitum erigendo & confirmando; quartus enim modus excogitari non potest, quo spes possit verari circa arditatem objecti sui. Primum autem dicti non potest; quia arduitas illa non habet rationem boni, sed mali. Secundum etiam non potest dici, quia non spei, sed desperationis est objecti arditatem fugere, & propter illam ab objecti prosecutione resilere. Superest igitur ut spes veretur circa arditatem objecti sui, adversus illam insurgendo, & appetitum adversus illam ita confortando, ut propter illam non deterreatur a proposito, sed e contra, illam contempta, velit efficaciter adhibere media ad objecti consecutionem necessaria.

Porri haec animi erexit contra difficultates, in objecti prosecutione occurrentes, que specie propria est, & per quam spes potissimum differt à deoperatione, qua prater objecti fugam dicit quandam animi dejectionem, qua debilitatus appetitus resilit ab objecti prosecutione propter illius vel impossibilitatem, vel nimiam difficultatem; illa, inquam, animi erexit non est tendentia distincta à tendentia desiderii, quod dicit spes, sed pura & intrinseca bujus tendentiae modificatione: sicut v. gr. evidenter & certudo cognitionis, qua objectum evidenter & certe cognoscitur, est hujus cognitionis modificatione pura & intrinseca: non enim evidens & certa cognitione objecti est actus duplex, quoique unus sit objecti perceptio, & alter hujus perceptionis evidenter & certudo, sed est unicus actus, qui per se & intrinsecè tali modo se habet ad objectum, cuius per se & intrinsecè est clara & certa perceptio.

Similiter desiderium efficacis boni absentis, ardui, &c. cum animi erectione adversus arditatem hanc, non est duplex motus voluntatis, quorum una voluntas tendat in consecutionem boni absentis, & altero se contra arditatem illius erigat; sed est motus unicus & simplex, tali modo per te & intrinsecè ad boni absentis & ardui consecutionem se habens, hoc est, quo voluntas sic propendet in consecutionem boni absentis & ardui, ut non obstante ejus arditate, velit adhibere, & ita velit, ut re ipsa adhibeat media ad bonum illud consequendum necessaria.

Nec dic spem non esse, sed præsupponere desiderium boni absentis & ardui, & esse tantum actum, quo appetitus erigitur & confortatur contra arduitudinem boni absentis, quod natura saltet prius per alium actum desideratur. Nam quid est sperare, nisi sibi bonum aliquod arduum, quod abiens est? At velle sibi bonum absens, est desiderare: desiderium enim est actus prosecutivus boni absentis, & in hoc differt, 1. Ab amore, qui est de bono, quâ bono præcise, præscindendo ab ejus absentia, sicut & ab ejus praesentia. 2. A delectione seu gaudio, quod est de bono præsenti, quâ tali.

Jam verò bonum illud absens, in quod quā tale voluntas tendit efficaciter, vel est arduum, vel non est arduum, sed obtentu facilitè. Si non est arduum, tunc est simplex illius desiderium efficac: si verò arduum est, tunc est spes, qua proinde est actus, quo voluntas in bonum absens & arduum, non obstante ejus arduitate, tendit efficaciter efficacia ipsam erigente & confirmante contra arduitatem illum; & per hoc spes differt à simplici desiderio efficaci, seu ab actu, quo voluntas prolequeitur efficaciter bonum absens, sed minimè arduum, & obtentu facilitè: hujus enim desiderii efficacia, & modus tendendi in objectum, ab efficacia spes, & ejus modo in objectum tendendi multūm differt, & ab ejus perfectione multūm deficit: nam valere non potest ad erigendam voluntatem contra objecti absentis arduitatem.

194 Tractatus VII. De Virtutibus Theologicis.

Unde simplex desiderium, quod est efficax respectu boni absens, obtentu facilis, est omnino inefficax relatè ad bonum absens, arduum, & obtentu difficulte, & cum tali desiderio boni absens ac obtentu difficilis, stare posset desperatio.

Denique animi eretio, quam præter desiderium dicit spes, fundatur vel in propriis vel in alienis viribus; nam hæc animi eretio recte dicitur fundari in eo, quod mover voluntatem ad contemnendam arduitatem objecti absens, in quo tendit. Voluntas autem ad contemnendam arduitatem objecti, &c., mouetur vel à propriis viribus, quando scilicet eas sibi sufficere judicat, vel ab auxilio alieno, quando judicat vires suas sibi non sufficere, sed aliud adesse sibi auxilium sufficiens ad superandas difficultates, quæ occurserint in prosecutione objecti. Sed

Nota 3. Spes sic in genere definita, dividitur in naturalem, & supernaturalem seu theologicam. Naturalis est ea quæ tendit in bonum aliquod naturale, absens, arduum, &c. Supernaturalis vero & theologica est ea, qua tendit in bonum supernaturale, absens, arduum, &c. Unde spes supernaturalis & theologica, de qua sola agitur in hac Disputatione, est desiderium efficax boni supernaturalis, & creaturam rationalem beare potenter, absens, ardui, possibilis obtineri, & probabiliter obtinendi, cum quadam adversus difficultates, in prosecutione talis boni occurrentes, animi eretionis, fundata in auxiliis tum naturalibus tum supernaturalibus, promissis à Deo, qui summè potens est, misericors, summeque fidelis in iis quæ promisit, adimplendis. Hæc spes theologica delcriptio patet maxima ex parte ex dictis de ipso in genere: cetera vero parebunt ex dicendis.

ARTICULUS PRIMUS.

Quodnam sit objectum materialem spei.

Nota. Virtutis appetitivæ objectum materialem duplex distingui potest, primarium scilicet, & secundarium. Primarium est illud, quod per se & propter se intenditur, cetera vero propter ipsum; unde vocatur etiam objectum materialem attributionis. Secundarium est illud omne, quod intenditur non propter se, sed propter aliud, quod per se & propter se intenditur: unde objectum materialem secundarium dicitur etiam objectum materialem attributum. Porro ad objectum materialem primario, si sit complexum ex pluribus, potest unum se habere ut principalius, & alterum ut minus principale, quatenus sic per se & propter se intenduntur per modum unius, ut tamen non intendantur æquæ principaliter, quia non sunt aequalis inter se excellentiae.

Nota iterum. Objectum materialem primarium spei theologicae esse supernaturalem hominis beatitudinem, facile concedunt Doctores omnes scholastici, & manifestè significant Scripturae divinae pluribus locis. Nam dicitur Tob. 2. *Filiæ sanctorum sumus, & vitam illam expectamus, quam Deus datus est.* Et Rom. cap. 5. *Gloriamur in spe glorie filiorum Dei.* Et ad Tit. cap. 1. *In spem vite æternae, quam promisisti, qui non mentitur, Deus.* Quibus locis, & aliis similibus, Scriptura sacra manifestè assignat spei christiana objectum materialem primarium, illudque constituit in vita illa æterna, quam promisit, qui non mentitur, Deus, & quam proinde perseverantibus ulque in finem in statu gratiae datus est. Vita autem illa æterna aliud non est, quam supernaturalis beatitudo, quam sancti, spreta temporali felicitate, expectant, & expectare non erubescunt, sed è contra de illa sua expectatione seu spe, tanquam sibi maximè honorifica, gloriantur. Sed

Nota 3. Supernaturalis beatitudo distinguitur duplex, objectiva scilicet, & formalis. Objectiva est Deus ipse, qua nostrum summum bonum est: formalis vero est Dei possessio seu fructus, cuius essen-

tiam alii in sola visione intuitiva, alii in visione intuitiva & amore beatifico, alii in visione intuitiva, amore, & gaudio beatifico constituunt; que lententiarum diversitas parvi aut nullius momenti est in praesenti materia, ubi agitur tanquam de assignando objecto materiali primario spei, circa quod tres sunt Scholasticorum sententiae. Prima, quæ est Cajerani, & aliorum, vult objectum illud esse solam beatitudinem objectivam, seu solum Deum, ut est summum nostrum bonum: ita ut beatitudo formalis, seu possessio & fructus Dei se habeat tanquam ut conditio sine qua Deus non posset esse objectum materiale spei. Secunda, quæ est Durandi, ponit objectum illud in sola beatitudine formalis, seu in sola possessione & fructu Dei. Tertia docet objectum illud esse complexum ex beatitudine objectiva & formalis, seu complexum ex Deo & ejus possessione, in quo complexo Deus se habet ut principalius, ejus vero possessio ut minus principale. Hanc sententiam tenent Doctores communissime, & erit nostra. Itaque sit

RESPONSIUS I.

Objectum materialem primarium spei non consistit in sola beatitudine formalis, seu in sola possessione Dei.

Prob. Objectum materialem primarium spei est summum nostrum bonum: nihil enim nisi summum nostrum bonum ordinatè possumus à Deo sperare primario & principaliter. Atqui possessio Dei secundum se sumpta, nec est nec potest esse summum nostrum bonum: nam summum nostrum bonum non potest esse aliud creatum, qualis certè est possessio Dei secundum se sumpta: sic enim sumpta, nihil dicit nisi actus vitales intellectus & voluntatis create, quibus creatura intellectualis Deum possideret, eoque fruatur. Ergo, &c.

RESPONSIUS II.

Objectum materialem primarium spei non consistit in sola beatitudine objectiva, seu non consistit in Deo secundum se sumpta, & præcio ab actibus, quibus cum possidemus, eoque fruimur.

Prob. Objectum materialem primarium spei est bonum nostri summè perfectivum. Atqui Deus non secundum se, sed ut à nobis possidens, & ut per actus beatificos nobis intimè conjunctus, est bonum nostri summè perfectivum. Ergo objectum materialem primarium spei non est Deus secundum se sumptus; & Deus vel non est omnino objectum materialem spei, vel non est, nisi ut à nobis possidens, nobisque per actus beatificos intimè conjungendus. Sed sit

RESPONSIUS III.

Objectum materialem primarium spei consistit in beatitudine objectiva, seu in Deo, tanquam in parte principaliori.

Prob. 1. Ex Scriptura. Nam Genet. cap. 15. Abram dicit Deus: *Ego..... merces tua magna nimis;* quibus verbis Deus se ipsum ut præmium bonorum operum promittit. Unde S. Augustinus lib. 22. de Civit. cap. 30. sic loquitur: *Premium virtutis erit ipse, qui virtutem dedit, & qui se ipsum, quo melius & majus nihil posse esse, promisit.* Ex quibus sic argumentor. Illud ad objectum materialem primarium spei pertinet, quod nobis à Deo promissum est ut præmium virtutum, & bonorum operum: illud enim primario sperare possumus & debemus. Atqui Deus se ipsum ut præmium virtutum & bonorum operum promisit, & re ipsa omnibus in finem usque bene operantibus datus est. Ergo ad objectum materialem primarium spei pertinet Deus. Perriner autem ut pars principalior, cum sit id, quo melius & majus nihil potest esse, adeoque si summum præmium virtutum & bonorum operum.

Prob. 2. Ex ipsa natura spei theologicae. Illud ad objectum materialem primarium spei pertinet, & quidem ut pars ejus principalis, quod debemus sperare princi-

principaliter. Atqui debemus principaliter sperare ipsum Deum: cum enim per spem theologicam speramus in Deum sibi à Deo, & quidem ordinatè, spes enim theologica essentialiter ordinata est; nec possimus in Deum seu à Deo ordinatè sperare, nisi bonum quod ab eo speramus principaliter, sit proportionatum auxiliari ejus virtuti, cui spes nostra infinitur, & quæ infinita est, adeoque nos potest ad infinitum bonum producere: ad spem theologicam requiritur essentialiter, ut bonum quod principaliter speramus, sit bonum infinitum; prouindeque vel non habemus spem theologicam, vel bonum quod principaliter speramus, est bonum infinitum. Atqui bonum hoc infinitum aliud esse non potest, quam Deus ipse. Ergo, &c.

Hoc argumentum est S. Thomas 2. 2. q. 17. art. 2. in Q. Spes (theologica) attingit Deum, imitans ejus auxilio ad consequendum bonum speratum. Oportet autem effectum esse causæ proportionatum, & ideo bonum quod propriè & principaliter à Deo sperare debemus, est bonum infinitum, quod proportionatur virtuti Dei adiuvantis. Nam infinita virtus est proprium ad infinitum bonum perducere. Hoc autem bonum est vita eterna, que in fruitione ipsius Dei consistit. Cum autem S. Doctor ait vitam eternam in fruitione ipsius Dei confitete, manifestè Deum ponit in obliquo grammaticaliter tantum, & perinde est ac si diceret, vitam eternam confitete in ipso Deo posse, & nobis per actus beatificos, intimè conjuncto.

R E S P O N S I O . IV.

Objectum materiale primarium spesi consistit etiam in beatitudine formali, seu in possessione Dei, tanquam parte minus principali.

Prob. Nam ex Resp. III. objectum materiale primarium spesi est Deus, & ex Resp. II. non est Deus præcisè & secundum se sumptus. Ergo superest, ut objectum materiale primarium spesi sit Deus ut à nobis possidendum & fruendum. Ergo ad objectum materiale primarium spesi, præter Deum ipsum pertinet ejus possessione & fruatio: quid enim est Deus ut possidendum & fruendum, nisi complexum ex Deo & ejus possessione ac fruitione? Et quid est sperare Deum ut possidendum ac fruendum, nisi sperare Deum & ejus possessionem ac fruitionem?

Spes igitur theologica tendit simul & indivisibiliter, tanquam in objectum suum materiale primarium, in Deum & ejus possessionem; & objectum materiale primarium spesi adæquatè sumptum, est supernaturalis beatitudo, adæquatè sumpta, hoc est, complexum ex beatitudine objectiva & formalis, id est, complexum ex Deo & ejus possessione ac fruitione, in quo complexo Deus se habet per modum partis principalioris, ejus vero possidetur ac fruio per modum partis minus principialis: unde spes theologica, que essentialiter ordinata est, ita simul & indivisibiliter tendit tanquam in objectum suum primarium, in Deum & ejus fruitionem, ut principalius intendat Deum, nec Deum propter ejus possessionem, sed possessionem Dei propter ipsum Deum intendat.

R E S P O N S I O . V.

Objectum materiale secundarium spesi sunt ea omnia bona creata, tam supernatura, quam natura, que nobis ad consequendam beatitudinem necessaria, vel utilia esse possunt.

Ita docet S. Thomas 2. 2. q. 17. art. 2. ad 2. ubi sic loquitur: *Quaecumque alia bona non debemus à Deo petere nisi in ordine ad beatitudinem eternam. Unde & spes principaliter quidem respicit beatitudinem eternam. Alia vero que pertinet à Deo, respicit secundario in ordine ad beatitudinem eternam: sicut & fides principaliter quidem respicit Deum, & secundario respicit ea, que ad Deum ordinantur.*

Ratio autem à priori est, quia ad eandem virtutem pertinet velle finem & media; primariò quidem Simonnet Theol. Tom. II.

finem, media verò secundariò. Ergo ad eandem virtutem pertinet velle primariò beatitudinem eternam, & secundariò auxilia divina ad consecutionem beatitudinis eternæ conducentia. Hinc illud Apostoli ad Hebr. cap. 4. *Adeamus cum fiducia ad thronum gratiae, ut misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno.* Quibus verbis significat Apostolus, veniam peccatorum, & alia beneficia divina, ad consecutionem vitæ eternæ conducentia, pertinere ad objectum materiale totale spes, eorumque spem esse conditionem necessariò praerequisites ad hoc ut debite petantur à Deo, & ab eo impetrarentur.

A R T I C U L U S . II.

Solvuntur objectiones.

O Bj. contra I. Resp. Non possimus sperare Deum. Ergo possimus tantum sperare possessionem & fruitionem Dei. Ergo objectum materiale primarium spesi consistit adæquatè in Dei possessione & fruitione. *Prob. ant.* Nam cùm spes supponat amorem concupiscentiæ & quidem ordinatum & honestum, possimus tantum ea sperare, qua possimus ordinatè & honestè amare amore concupiscentiæ. Atqui non possimus ordinatè & honestè amare Deum amore concupiscentiæ. Ergo, &c. *Prob. min.* Nam amando Deum amore concupiscentiæ, amaremus illum propter nos. Atqui non possimus ordinatè & honestè amare Deum propter nos. Ergo, &c.

Ad obj. Resp. neg. ant. Ad prob. ant. neg. min. Ad prob. min. neg. maj. Nam amando Deum amore illius concupiscentiæ, quem supponit, & in quo sunatur spes theologica, non amamus eum propter nos, qui modus amandi Deum est inordinatus & inhonestus, sed, quod proculdubio ordinatum est & honestum, amamus eum nobis. Et verò quare non possimus ordinatè & honestè nobis amare id quod est nostrum summum bonum? Deus autem summum nostrum bonum est.

Dices. Non possimus amare amore concupiscentiæ, nisi id quod est nostrum bonum formale. Atqui non Deus, sed coniunctio cum Deo, est nostrum bonum formale: non enim per Deum, sed per actus, quibus cum Deo conjugimur, formaliter & intrinsecè perficiuntur. Ergo, &c. *Resp.* Supponendo quidem per bonum formale illud omne & solum bonum intelligatur, quod per modum formæ nobis inherenteris nos perficit, neg. maj. & dico amorem concupiscentiæ, quem spes theologica supponit, versari non solum circa bonum nostrum formale, sed etiam circa bonum nostrum objectivum; immo principalius versari circa objectivum, quam circa formale. Deus autem est summum nostrum bonum objectivum: actus verò, quibus conjugimur cum Deo, sunt bonum nostrum formale. Unde amor concupiscentiæ, quem supponit spes theologica, non modò versatur, sed etiam principalius versatur circa Deum, quam circa actus beatificos, qui nos cum Deo conjugunt. Pro quo

Nota. Deus ab actibus quibus cum eo conjugimur, non habet ut sit bonum nostrum, sed hoc habet per se & secundum se, licet non omnino absolute, sed ut nobis per actus beatificos conjugibilis. At è contra actus beatifici, quibus cum Deo conjugimur, habent ab eo, ut sint bona nostra: non enim sunt bona nostra, nisi quia nos conjugunt cum Deo, qui per se & secundum se, quamvis non prorsus absolute, nostrum summum bonum est. Unde cùm amor concupiscentiæ, quem spes theologica supponit, supernaturalis sit, adeoque essentialiter ordinatus, per illum ita simul & indivisibiliter amamus nobis Deum, & actus quibus conjugimur cum Deo, ut non Deum propter actus illos, sed actus illos propter Deum nobis amemus, hoc est, ut nobis amemus actus illos, quia nos conjugunt cum Deo,

N 2 quem

196 Tractatus VIII. De Virtutibus Theologicis.

quem nobis amamus, non quia per actus illos nobis conjungitur, sed quia nostrum summum bonum est, quamvis eum ut summum nostrum bonum nobis nec amaremus, nec amare possemus, si non esset nobis per actus illos conjungibilis.

Obj. 2. contra eandem. Resp. Bonum quod speratur, est futurum & arduum. Atqui Deus non est futurus, sed ejus possessio. Item Deus non est quid arduum & difficilè, sed ejus consecutio. Ergo bonum quod speramus, non est Deus, sed ejus consecutio & possessio. *Resp.* Deum quidem secundum se non esse quid futurum, cum secundum se semper sit praesens; sed quia nobis presentem per actus beatificos, esse respectu nostri bonum futurum; nondum enim nobis per actus beatificos praesens est, sed solum potest esse, & probabiliter erit. Item Deus non quidem secundum se precisiè, sed quia per bona nostra merita consequendus, est quid arduum & difficilè. Unde sequitur tantum, quod speremus Deum, non secundum se, & propterea absolute sumptum, sed ut futurum nobis presentem per actus beatificos, & ut à nobis per bona nostra merita consequendum.

Obj. 3. contra eandem. Resp. Idem est objectum materiale speciei in via, & delectationis, qua succedit specie in patria. Sed objectum materiale hujus delectationis non est Deus, sed possessio Dei. Ergo, &c. *Prob. min.* Quia delectatio, qua est de Deo in patria, non responderet specie, sed charitati. *Resp.* Concedo, maj. neg. min. Objectum igitur materiale delectationis, qua succedit specie, eique responderet in patria, non est quidem Deus precisiè, seu Deus secundum se & omnino abolute sumptus, sed est Deus ut nostrum summum bonum jam consecutum, & nobis per actus beatificos praesens; adeoque objectum materiale delectationis illius non est solus Deus, neque sola consecutio & possessio Dei, sed complexum ex Deo, quia summum bonum nostrum est, & ejus consecutio ac possessione.

Sicut igitur in via speramus simul & indivisibiliter Deum, quia summum bonum nostrum est, & ejus consecutio ac possessionem, possibilem, & probabiliter futuram: ita in patria per delectationem, qua succederet & respondebit specie, simul & indivisibiliter delectabimur de Deo, quia summo nostro bono, & ejus consecutio ac possessionem jam presente, principaliter quidem de Deo, minus vero principaliter de ejus consecutio seu possessione; quia non de Deo propter ejus consecutio presentem, sed de presenti consecutio Dei propter ipsum Deum, quia summum nostrum bonum est, delectabimur: sicut in via non in Deum, quia bonum nostrum est, propter ejus possessionem possibilem & probabiliter futuram, sed in possessionem Dei possibilem & probabiliter futuram, propter ipsum Deum, quia bonum nostrum est, tendimus. Unde in via per spem ita tendimus simul & indivisibiliter in Deum, quia bonum nostrum est, & ejus possessionem probabiliter futuram, ut Deum, quia bonum nostrum est, principaliter intendamus.

Obj. 4. contra eandem. Resp. Idem est objectum materiale speciei & desperationis: contraria enim circa idem objectum versantur: spes autem & desperatione sunt duo contraria. Atqui objectum materiale desperationis non est Deus ipse, sed ejus consecutio: non enim Deus, sed ejus consecutio desperatur. Ergo, &c. *Resp.* nego min. & dico, objectum materiale desperationis esse Deum, & ejus possessionem absentem; nam desperatur Deus, non quidem secundum se & abolute sumptus, sed ut possidendum; quia scilicet Deus ut possidendum, apprehenditur ut bonum obtentu impossibile, vel saltem nimis arduum ac difficilè.

Dices. Non est aliud objectum materiale desperationis, quam tristitia damnatorum. Atqui objectum materiale tristitia damnatorum non est Deus ipse, sed ejus visio; non enim tristantur de Deo, sed de ejus visione, qua in eternum privantur. Ergo, &c. *Resp.* nego min. Nam damnati tristantur de Deo,

non quidem secundum se & abolute sumpto; Deus enim sic sumptus nullam habet rationem mali; sed ut sibi in eternum sua culpa amissio. Deus enim, qui sumum nostrum bonum est, & quem damnati consequi potuerunt, in eternum tamen ipsis ipsorum culpa amissus, habet respectu illorum rationem summi mali.

Iraque sicut beati in celo delectantur de Deo ut summo suo bono in eternum consecuto, ita ut haec delectatio sit simul & indivisibiliter de Deo & ejus possessione in eternum consecuta; ita damnati in inferno tristantur de Deo ut summo suo bono in eternum sua culpa amissio; ita ut haec tristitia sit simul & indivisibiliter de Deo & ejus possessione in eternum amissis.

At inquires. Damnati nec tristantur, nec tristari possunt, nisi de suo malo. Atqui neque Deus, neque ejus visio est malum damnatorum, sed culpabilis amissio utriusque. Ergo neque Deus, neque visio Dei est objectum tristitiae damnatorum, sed est utriusque amissio culpabilis. *Resp.* In re amissionem Dei nihil aliud esse, quam Deum amissum; & amissionem visionis Dei nihil aliud esse, quam visionem Dei amissam. Unde cum dicitur culpabilem Dei & ejus visionis amissionem esse malum damnatorum, perinde est ac si dicatur, Deum, qui sumum nostrum bonum est, & ejus visionem ut culpabiliter amissos, esse malum damnatorum. Sicut igitur Deus beatis per visionem beatificam in eternum praesens, est eis quid maxime delectabile, & materia maxima delectationis: a contrario Deus damnatis per carentiam visionis beatificae in eternum absens, est eis quid maxime afflictivum, & tristitia maxime materia.

Obj. 5. contra IV. *Resp.* Deus est ens increatum, & visio ejus (idem dicitur de aliis actibus beatificis, quibus Deo fruimur) est quidem creatum. Atqui creatum cum increato non potest coalescere in idem objectum ejusdem virtutis. Ergo objectum materiale primarium speciei non potest esse complexum ex Deo & visione Dei, &c.

Resp. neg. min. Nam verbi gratia revelatio interna est quid increatum, & externa quid creatum, & tam revelatio externa cum interna coalescit in idem objectum formale ejusdem virtutis, nempe fidei; coalescit autem, quia ex intentione Dei loquentis, ordinem habet ad revelationem internam, qua nihil aliud est, quam divina alicuius objecti cognitione, eamque relate ad nos compleat in ratione testimonii dixi, sub qua ratione pertinet ad fidem ut objectum ejus formale.

Similiter, & a fortiori, visio Dei (idem dicitur de aliis actibus beatificis) cum sit quid supernaturale & divini ordinis, habeatque non extrinsecum, sed intrinsecum ordinem ad Deum sub ea ratione, sub qua potest esse objectum materiale primarium speciei, hoc est, ad Deum ut summum nostrum bonum à nobis possidendum, cum Deo coalescere potest, & necessari coalescit in idem ejusdem virtutis, nempe speciei, objectum materiale primarium, veluti quoddam illius complementum in hac ratione, hoc est, in ratione objecti materialis primariae virtutis speciei.

Dices. Si prater Deum ipsum aliquid creatum, nempe visio Dei cum aliis actibus beatificis, pertinet ad objectum materiale primarium speciei, spes non est virtus theologica. Aburdum confit. Ergo, &c. *Resp.* neg. seq. maj. Nam ad virtutem theologicam minimè requiritur, ut nihil nisi increatum reperiatur in ejus objecto materiali primario; sed sufficit in hoc objectum sibi saltem ex parte aliud increatum, & hoc increatum principaliter intendatur: ita ut non nisi propter ipsum intendatur creatum illud, quod cum ipso in unum objectum materiale primarium coalescit. Sicut ad virtutem theologicam non requiritur ut in ejus objecto formaliter nihil sit nisi increatum: sed sufficit ut hoc objectum sit saltem ex parte aliud increatum, quod principaliter moveat: ita ut creatum, quod cum eo coalescit in unum objectum formale, non nisi in virtute ipsius moveat, ut patet in fine

Pars II. De Spe, & Charitate. Disp. I. Art. III. 197

fide divina, ad cuius objectum formale præter veracitatem divinam & revelationem internam, pertinet aliquid creatum, nempe revelatio externa, & nihilominus est virtus theologica; quia in ejus objecto formaliter revelatio interna cum veracitate divina principaliter movere, externa vero revelatio nonnisi in virtute utriusque.

Obi. 6. Non possumus sperare beatitudinem æternam. Ergo perperam dicitur beatitudo æterna esse objectum materiale spei. Neg. ant. *Probabis.* Non possumus sperare perseverantiam finalē. Ergo non possumus sperare beatitudinem æternam. Cons. patet: nam perseverantia finalis & consecutio beatitudinis æternæ sunt duo inter se necessaria connexa, & quorum proinde unum sine altero sperari non potest. Neg. ant. *Probabis.* Non possumus sperare id, quod credere non possumus nos habituros esse: spes enim præsupponit essentialiter actum fidei de suo objecto. Atqui credere non possumus nos habituros esse perseverantiam finalē: quod enim Deus nobis eam donaturus sit, à Deo revelatum non est, & est res planè dubia & incerta. Ergo non possumus sperare perseverantiam finalē.

Refp. dist. maj. Non possumus sperare id, quod credere non possumus nos habituros esse, etiam sub aliqua conditione, C. maj. Quod credere non possumus nos habituros esse absolute, N. maj. *Ad min.* R. Non possumus quidem credere, perseverantiam finalē nos habituros esse absolute, quia sic perseverantiam finalē nos habituros esse, credere non possumus sine expressa revelatione, quod Deus eam re ipsa nobis donaturus sit, qualem revelationem non habemus publicē factam & propositam Ecclesiæ. Unde illi tantum, qui rari admodum sunt, iisque eximiæ sancti, credere possunt perseverantiam finalē habituros esse absolute, quibus Deus privatim revelat, eos re ipsa finaliter esse perseveratores. At possumus & debemus credere, perseverantiam finalē habituros nos esse sub hac conditione, si gratia Dei non defuerimus; quod sufficit ut possumus & debeamus sperare perseverantiam finalē. Ad hoc enim ut possumus, & consequenter debeamus sperare perseverantiam finalē, non requiritur ut sit certò futura absolute, sed planè sufficit, quod sit certò futura conditionatè: est autem certò futura conditionatè, & possumus credere, eam nos habituros esse, si non defuerimus gratia Dei.

Porro quod possumus credere, perseverantiam finalē nos habituros esse sub hac conditione, docet Tridentina Synodus lessi. 6. cap. 13, ubi de perseverantia finali loquens, sic ait: *Nemo sibi certi aliquid absoluta certitudine pollicetur: tamen si in Dei auxilio firmissimam spem collocare & reponere omnes debent. Deus enim nisi illi ipsi illius gratiae defuerint, sic eripit opus bonum, ita perficiet operans uelle & perficere.*

ARTICULUS III.

Quoniam sit objectum formale spei theologice.

Nota. Circa hanc questionem triplex est potissimum sententia. Prima objectum formale spei ponit in bonitate respectiva Dei, seu in Deo ut summum nostrum bonum est. Secunda in virtute Dei auxiliatrix, seu in Deo ut auxiliatore. Tertia in utroque, hoc est, in bonitate Dei respectiva, & ejus virtute auxiliatrix. Pro qua sententia, qua erit nostra,

Nota iterum. Spes theologica est actus virtualiter duplex, seu quod idem est, est actus æquivalens duobus actibus, quorum unus est tantum desiderium efficax beatitudinis, & alter est tantum erexit voluntatis adversus beatitudinis arditatem, seu adversus difficultates in prosecutione beatitudinis occurrentes. Unde iam apparet oportere, ut spei theologica duplex sit virtualiter objectum formale; vel, si vis, ut spei theologica duplex sit objectum formale, in unum tamen totale coalescens: aliud enim ad deside-

Simonnet Theol. Tom. II.

randum objectum, & aliud ad contemendas difficultates in prosecutione objecti desiderati occurrentes, voluntatem movere debet. Sit itaque

RESPONSI O I.

Objectum formale spei, ut est desiderium efficax beatitudinis, est bonitas Dei respectiva.

Prob. Nam spes, ut est desiderium beatitudinis, tendit in Deum, ut bonus est: omne enim desiderium est morus voluntatis prosecutivus, & omnis motus voluntatis prosecutivus tendit in bonum aliquod, quā bonum est. Ergo spes, ut est desiderium beatitudinis, tendit in Deum vel ut est in se bonus absolute, vel ut nobis bonus est. Atqui non tendit in Deum, ut est in se bonus absolute: hic enim tendendū modus in Deum proprius est charitatis, cuius proinde objectum formale est bonitas Dei absoluta. Ergo tendit in Deum ut nobis bonus est, adeoque objectum formale principale spei, ut est desiderium beatitudinis, est bonitas Dei relativa.

Confirmatur ex S. Thoma 2. 2. qu. 17. art. 8. in O. ubi distinguit duplē amorem, unum scilicet perfectum, & alterum imperfectum: perfectum quidem, quo aliquis amat propter bonitatem absolutam, cui proinde bonum vult ī, qui amat; imperfectum vero, quo res aliqua amat propter bonitatem relativam: unde vi hujus amoris, is qui amat, non vult bonum aliquod rei amatæ, sed ipsam rem amatam sibi vult, quia ipsi bona est. Primus amor charitatis est & benevolentia; secundus vero concupiscentia. Ad hunc autem, juxta S. Doctorem, non ad illum amorem pertinet spes theologica, ut est desiderium; quia ille, qui sperat, sibi, & non alteri bonum desiderat; adeoque desiderat bonum quod amat, non propter bonitatem absolutam, sed propter relativam, sive quod amat quia sibi bonum, non quia in se bonum est. Vide S. Thomam.

Dices. Saltem objectum formale spei, ut est desiderium beatitudinis, non consistit in sola bonitate Dei respectiva, sed etiam ad illud pertinet bonitas respectiva actuum beatificorum, quibus conjungimur cum Deo, eoque fruimur. Spes enim, ut est desiderium beatitudinis, non solum tendit in Deum, sed etiam in actus beatificos; adeoque sicut tendit in Deum propter bonitatem ejus respectivam, ita & dici debet tendere in actus beatificos propter respectivam eorum bonitatem.

Resp. Spem, ut est desiderium beatitudinis, simul quidem & indivisibiliter tendere in Deum & actus beatificos, sed ita tendere simul & indivisibiliter, ut in Deum principalius tendat, hoc est, ut tendat in actus beatificos propter Deum, ut per illos possident, in Deo vero propter solam bonitatem ejus respectivam. Unde sola bonitas Dei respectiva est id, quod in spe movere voluntatem ad tendendum in Deum ut possident & fruendum, seu, quod idem est, ad tendendum simul & indivisibiliter in Deum, ac possessionem & fruitionem ejus; adeoque sola bonitas Dei respectiva est objectum formale spei: actuum vero beatificorum bonitas respectiva ad objectum materiale spei pertinet, quia in spe non est id, propter quod desideratur aliquid, sed est id, quod propter aliquid desideratur, in quo ut per se desiderato silit voluntas: voluntas enim in spe actus beatificos cum sua bonitate respectiva, seu cum vi, quam habent, nos cuius summo bono conjungendi, desiderat propter respectivam summi boni bonitatem, in qua per se desiderata silit ultimè.

RESPONSI O II.

Objectum formale spei, ut est erexit voluntatis adversus difficultates, est virtus Dei auxiliatrix, per divinas promissiones quodam modo obligata nobis.

Prob. 1. Ex Scriptura divina: nobis enim proponit virtutem Dei auxiliatricem, ut motivum spei; ut Psalm. 17. ubi dicitur: *Dominus firmamentum meum;*

N 3 *& refu-*

198 Tractatus VIII. De Virtutibus Theologicis.

& refugium meum, & liberator meus. Deus meus adiutor meus, & sperabo in eum. Protector meus, & cornu salutis mee, & susceptor meus. Atqui Scriptura non proponit nobis virtutem Dei auxiliatricem tanquam motivum spei, praeceps ut est desiderium beatitudinis: *spei enim sic sumptuose motivum Deus est, quia summum est bonum nostrum, ut supra ostensum est.* Ergo, &c.

Prob. 2. Spes, ut est animi erexitio, est virtus theologica. Ergo habet pro objecto formaliter saltem primarium Deum. Ergo vel Deum ut primam veritatem revelantem, vel Deum ut in se bonum, & propter se amabilem, vel Deum ut nobis summe bonum, vel denique Deum ut auxiliatorem. Non primum: nam Deus, ut est prima veritas revelans, est objectum formale fidei divinae, que est actus intellectus, non voluntatis, & qua, si vis, firmissime credimus, Deum ad nobis auxiliandum & potentissimum & paratissimum esse. At hoc actu neque erigitur, neque erigit potest formaliter voluntas, sed solus necessarius & essentialiter presupponitur actui voluntatis, quo voluntas se ipsam formaliter erigit. Non secundum: Nam Deus, ut est amabilis propter se, est objectum formale charitatis. Non tertium: nam Deus, ut est nobis bonus, est tantum objectum spei, ut est desiderium beatitudinis. Ergo superest ut Deus, quia auxiliator, sit objectum formale spei, sumpta ut est voluntatis erexitio. Quod

Declaratur amplius. Nam spei, ut est voluntatis erexitio, Deus est objectum formale sub ea tantum ratione, sub qua beatitudinem de se maxime arduam, & viribus naturalibus planè impossibilem, reddit possibilem, in modo certo futuram sub conditione cooperationis nostræ. Atqui Deus hoc non praestat, nisi ut auxiliator potentissimus, & ad subveniendum paratissimus. Unde, ut propria experientia convincimus, non excitamus ad sperandam beatitudinem, non obstantibus difficultatibus in ejus confectione occurrentibus, nisi ex consideratione omnipotentiae, misericordiae, & fidelitatis Dei in suis promissis; & querenti quare beatitudinem speramus, non obstante maxima ejus arditate, respondemus nos sperare, quia Deus omnipotens, summe misericors, summeque in suis promissionibus implendis fidelis, auxilia nobis iuncte promisit; sive, quod idem est, respondemus nos sperare, quia Deus & potentissimus est, & paratissimus ad praestanda nobis auxilia, quibus si recte, ut possumus, usi fuerimus, infallibiliter consecuturi sumus beatitudinem. Ergo, &c.

C O R O L L A R I U M .

Spei theologica objectum formale adaequatum consistit in complexo ex bonitate Dei respectiva, & ejus infinita virtute auxiliatrice, nobis quodammodo obligata per promissiones divinas.

Paret ex dictis hactenus. Hoc autem utrumque motivum in sua ratione ultimum est & completum: spes enim, ut est desiderium beatitudinis, habet pro motivo totali bonitatem Dei respectivam, in qua suffit ultimum; & ut est erexitio animi, habet pro motivo totali saltem primario, virutem Dei auxiliatricem, in qua pauper ultimum suffit. Hec tamen motiva recte dicuntur coalefcere in unum objectum formale adaequatum spei, quia simul & indivisibiliter cum mutua dependentia suo modo in spem influunt: nam neutrum ante alterum movere, & neutrum sine altero sufficit ad actum spei: unde sic sunt causa totales in suo genere relata ad effectum inadaequatè & diversimodè consideratum, ut sint tantum cause partiales, relate ad effectum adaequatè sumptum; partiales, inquam, non solum partialitate causa, quatenus neutra sine altera sufficit ad actum spei, sed etiam partialitate effectus, quatenus una tantum influit in spem, ut est desiderium beatitudinis, & altera tantum influit in spem, ut est erexitio animi. Quare tam, in modo magis ex illis, sit una causa motiva spei adaequata & totalis simpliciter, quam v. gr. ex gratia & voluntate huma-

na sit una causa efficiens actus salutatis adequata & totalis simpliciter.

Obj. contra II. Resp. Virtus Dei auxiliatrix pertinet ad spem, ut est desiderium. Ergo non ad eam pertinet, ut est erexitio. *Resp.* Virtutem Dei auxiliatricem, ut est nobis bona, seu ut est perfectio, qua frui possumus per actus beatificos, pertinere ad spem ut est desiderium: sub hoc enim respectu est de complexo perfectionum divinarum, quod per spem desideramus propter bonitatem ejus respectivam: sicut sumpta ut est in se bona bonitate absoluta, pertinet ad charitatem, quia pertinet ad idem complexum perfectionum divinarum, prout per se amabile est & propter se. At sumpta ut reddit beatitudinem possibilem, & probabilitatem futuram, pertinet ad spem, ut est erexitio: sub hoc enim respectu est motivum, quo voluntas erigitur contra difficultates, & contra desperationem confirmatur in prosecutione beatitudinis desiderata.

Obj. Si objectum formale spei non consistit in sola bonitate respectiva Dei, sed præter illam dicit etiam virtutem Dei auxiliatricem, in spe diversæ sunt honestates; una scilicet, qua relictus in amando Deo, quia summum bonum nostrum est, & altera qua relictus in erigendo animo propter virtutem Dei auxiliatricem. Absurdum conf. Nam diversæ honestates pertinent ad diversas virtutes, & per honestatum diversitatem virtutes diversificantur. Ergo, &c. *Resp.* dicit. seq. maj. Si objectum formale, &c. in spe sunt diversæ honestates, quarum una ad alteram pertinet, ut aliquid ipsam intrinsecè modificans, & modificanto coalefcens cum ea in unam totalem honestatem, C. seq. maj. Quarum una nom sic pertinet ad alteram, N. seq. maj.

Iaque in spe sicut erexitio est pura & intrinseca modificatio desiderii: ita honestas erexitonis est pura & intrinseca modificatio honestatis desiderii. Unde in spe sicut desiderium & erexitio non sunt duo tendentiae, sed unica tali modo se habens: ita honestas erexitonis & honestas desiderii non sunt honestates duas, pertinentes ad actus durarum & diversarum virtutum, sed honestas unica unius & ejusdem virtutis, tali modo se habentis, & tendentis in objectum suum, hoc est, unius & ejusdem virtutis, simul & indivisibiliter beatitudinem desiderantis non solum efficaciter propter bonitatem Dei respectivam, sed etiam, non obstante maxima ejus arditate, firmiter & confidenter propter virtutem Dei auxiliatricem. Qui modus tendendi in objectum, virtualiter duplex, ita ad spem requiritur, ut sine illo spem esse repugnet.

Obj. Saltem virtus Dei auxiliatrix sufficere potest sola ad objectum formale spei. *Neg. Probatis.* Potest voluntas elicere actum fiducialitatis in Deum, habentem pro motivo solum virtutem Dei auxiliatricem. Ergo, &c.

Resp. 1. neg. cons. Nam supposito, quod possit dari talis actus fiducialitatis in Deum, non erit spes theologica, cui essentiale est tendere in Deum non solum ut auxiliatorem, sed etiam, & quidem principalium, ut summum bonum nostrum: unde essentiale est spei theologica, ut habeat pro motivo, & quidem principaliori, bonitatem Dei respectivam.

Resp. 2. neg. ant. Nam actus fiducialitatis est essentialementer actus voluntatis prosecutivus alicujus objecti; adeoque quando ex amore concupiscentiae oritur, essentialementer est actus prosecutivus alicujus objecti, quia nobis boni. Ergo quando ex amore concupiscentiae oritur, habet essentialementer pro motivo partiari bonitatem respectivam alicujus objecti. Ergo quando ex amore concupiscentiae oritur, & est fiducialitas in Deum, vel habet pro motivo partiari bonitatem respectivam Dei, & tunc est spes theologica; vel habet pro motivo partiari bonitatem respectivam alicujus boni creari, ad Deum non relati, & tunc non est actus spei theologica, sed alterius virtutis spe theologica inferioris. Pro quo

Nota. Possumus à Deo bonum aliquod creatum spera-

Pars II. De Spe, & Charitate. Disput. I. Art. IV. 199

spēre dupliciter. 1. Desiderando bonum illud, quia nobis utile est ad confectionem beatitudinis, quam eodem actū appetimus propter bonitatem ejus respectivam, in qua sistimus. 2. Desiderando bonum illud propter bonitatem ejus respectivam, in ea præcise sistendo. Si primo modo spēramus bonum creatum à Deo, actus ille quo spēramus, est spē theologica. Si secundo modo bonum creatum à Deo spēramus, actus ille quo spēramus, non est actus spēi theologicae, sed virtus spēi theologica inferioris. Ratio disperatis est, quia non secundus, sed primus tantum actus est ex objecto formalī adaequato spēi theologicae: primus enim actus habet pro motivo bonitatem respectivam Dei cum ejus virtute auxiliatrice; secundus verò cum virtute Dei auxiliatrice bonitatem respectivam boni creati: unde in ejus motivo non reperitur nisi pars, eaque minus principialis, objecti formalis spēi theologicae. E contra non solum actus, quo aliquid credimus de Deo, sed etiam actus, quo credimus aliquid de creatura propter primam veritatem revelantem, est fides divina. Ratio est, quia uterque actus est ex objecto formalī adaequato fidei divinae: objectum enim formale adaequatum fidei divinae est prima veritas revelans.

Obj. Auxilia, quibus juvamus à Deo ad consequendam beatitudinem, sunt objectum formale spēi, ut erexitio est: nam ex consideratione auxiliorum illorum erigimur contra difficultates occurrentes in prosecutione beatitudinis. Ergo falsum est, objectum formale spēi, ut erexitio est, esse Deum ut auxiliatorem. *Reſp.* Auxilia, quibus juvamus à Deo ad consequendam beatitudinem, pertinere ad objectum formale spēi, ut erexitio est, sicut revelatio externa pertinet ad objectum formale fidei divinae, adēque pertinere ad objectum formale spēi, ut erexitio est, tanquam aliquid minus principiale; cum ad hoc objectum principaliter pertineat Deus ut auxiliator, sicut ad objectum formale fidei divinae principaliter pertinet revelatio interna; cum hoc tamen discrimine, quod revelatio interna sine externa movere non posse ad actum fidei divinae; Deus verò ut auxiliator, ad spēm, ut erexitio est, sufficienter moveat.

Obj. Arduitas beatitudinis pertinet ad objectum formale spēi. Ergo male dicitur objectum formale spēi adaequatum consistere in bonitate respectiva Dei, & ejus virtute auxiliatrice. *Reſp.* neg. ant. Nam arduitas beatitudinis ut sic, non habet rationem boni, sed mali; adēque nata est movere non ad prosecutionem, sed ad fugam beatitudinis: unde ingredi non potest objectum formale spēi, quæ est actus beatitudinis prosecutivus. Arduitas igitur beatitudinis est tantum quædam illius circumstantia, sine qua in illam rendere non posset voluntas per motum spēi, quæ essentialiter est quædam animi erexitio, seu audacia, quæ versari non potest nisi circa objectum arduum, ac obtentu difficile. Spes itaque attingit beatitudinem, & ejus arduitatem; beatitudinem quidem, illam desiderando; arduitatem verò beatitudinis, contra illam animum erigendo; ad quam erationem non moves voluntas per ipsam arduitatem, sed per virtutem Dei auxiliatricem; sicut nec per ipsam arduitatem, sed per bonitatem Dei respectivam movertur ad desiderandam beatitudinem. Sed ad plenam difficultatem solutionem, sit

ARTICULUS IV.

Utrum prater amorem charitatis, detur aliis amor Dei honestus & supernaturalis, in quo fundetur spes, &c.

RESPONSI O I.

AMOR, quo Deum diligimus, quia summum bonum nostrum est, est honestus & supernaturalis.

Prob. 1. Hic amor est honestus; nam amor, quo *Simonet Theol. Tom. II.*

diligitur bonum eo modo, quo bonum est & amabile, est ordinatus & honestus. Atqui amor, quo Deum diligimus ut summum bonum nostrum, tendit in Deum eo modo quo bonus est & amabilis: Deus enim est ipsa nostrum summum bonum; & omne bonum eo modo amabile est, quo bonum est. Ade quod hic amor nullam habere possit malam circumstantiam. Ergo est amor honestus.

2. Hic amor supernaturalis est: nam omnis actus pietatis superat vires naturæ, & ad omnem actum pietatis requiritur adjutorium gratiae interioris. Atqui hic amor est actus pietatis. Ergo, &c. Præterea, per hunc amorem diligimus Deum ut summum bonum nostrum supernaturale, seu fruendum per actus beatificos. Atqui amor quo sic diligimus Deum, proculdubio vires naturæ superat.

RESPONSI O II.

Amor quo diligimus Deum ut summum bonum nostrum, non est amor charitatis, sed concupiscentie.

Prob. Ille amor Dei non est amor charitatis, sed concupiscentie, quo amans Deum, non Deo, sed sibi amat bonum: in hoc enim differunt amor charitatis & amor concupiscentie, quod hic tendat in bonum amantis, quia amantis bonum est; ille verò tendat in bonum rei amatae, quia bonum est rei amatae, ibi sistendo. Unde primus amor commodum & perfectionem amantis, secundus verò commodum & perfectionem rei amatae intendit. Atqui per amorem quo diligimus Deum ut summum nostrum bonum, non Deo, sed nobis amamus bonum, nempe ipsum Deum, & ejus fruitionem. Ergo, &c.

RESPONSI O III.

Ex hoc amore concupiscentie, quo Deum diligimus ut summum nostrum bonum, nascitur spes theologica.

Prob. Nam amorem concupiscentie, quo bonum aliquod nobis amamus, naturali necessitate consequitur desiderium boni illius, si sit absens; sicut naturæli necessitate consequitur gaudium de bono illo, si sit praesens. Ergo amorem concupiscentie absolutum & perfectum (nam de tali amore intelligi debet affectio nostra) quo perfectè & absolutè Deum diligimus ut summum bonum nostrum, naturali necessitate consequitur desiderium absolutum & perfectum beatitudinis supernaturalis, seu, quod idem est, desiderium absolutum & perfectum Dei ut summi boni nostri per visionem beatificam possidendi. Atqui desiderium hoc absolutum & efficax beatitudinis supernaturalis est spes theologica. Ergo, &c.

At inquires. Spes theologica supra desiderium absolutum & perfectum, quod idem est, supra desiderium efficacis beatitudinis, dicit aliquid sibi essentiale, nempe erationem animi contra beatitudinis arduitatem. Atqui ad hanc erationem voluntas non determinatur per amorem concupiscentie, quo perfectè & absolutè diligit Deum ut summum nostrum bonum. Ergo, &c.

Reſp. Amorem concupiscentie absolutum & perfectum, ad hanc animi erationem non determinare voluntatem, ut aliquid se tenens ex parte objecti; sic enim determinare voluntatem ad erationem animi, virtutis Dei auxiliatricis est; sed determinare ut aliquid se tenens ex parte principii, seu ipsius voluntatis, quæ hoc ipso quod amat amore concupiscentie absolutu & perfecto bonum aliquod, quod est absens & arduum, sed possibile obtineri, & probabilitate futurum, non potest non desiderare absolutè & perfectè bonum illud, & simul contra illius arduitatem se se erigere per unum & eundem actum, qui spes dicitur, & differt essentialiter à simplici desiderio etiam efficaci boni absens, sed obtentu facilis, ut jam alias observatum est.

290 Tractatus VIII. De Virtutibus Theologicis.

RESPONSIO IV.

Amor concupiscentiae, quo diligimus Deum ut summum bonum nostrum, & desiderium efficax beatitudinis, seu spes quae ex illo amore oritur, pertinent ad eandem virtutem theologicam, nempe virtutem spei.

Prob. 1. Pertinent ad eandem virtutem: nam illi actus pertinent ad eandem virtutem, quorum idem est objectum formale primarium & principale. At qui idem est objectum formale primarium & principale amoris concupiscentiae, quo diligimus Deum ut summum bonum nostrum, & spei qua ex illo amore oritur: nam amoris concupiscentiae, quo, &c. objectum formale primarium est bonitas Dei respectiva, qua bonitas Dei respectiva est objectum formale primarium & principale spei, qua in illo amore fundatur; cum sit objectum formale spei, qua in illo amore fundatur, sumpta secundum id, quod est primarij & principaliter: est enim objectum formale spei illius, sumpta ut est desiderium efficax beatitudinis; & spes illa est primarij & principaliter desiderium efficax beatitudinis, secundarij vero tantum, & veluti accessorij, erectio animi contra beatitudinis arduitatem. Ergo, &c.

2. Virtus ad quam actus illi pertinent, est virtus theologalis: nam virtus illa theologalis est, qua habet pro objecto materiali primario & pro formalis Deum. Atque virtus, ad quam actus illi pertinent, habet pro objecto materiali primario & pro formalis Deum: tendit enim primarij in Deum ut possidendum, & tendit propter bonitatem ejus respectivam, ut pater ex dictis haec tenus de illis actibus. Ergo, &c.

3. Virtus ad quam actus illi pertinent, est virtus spei: nam est virtus theologalis, ut probatum est. Ergo vel est fides, vel spes, vel caritas. Consequatur: nam sunt tantum tres virtutes theologales. Atqui, i. non est fides. Fides enim est virtus intellectus, qua versatur circa veritates a Deo revelatas, ut credendas propter autoritatem Dei revelantis. 2. Non est caritas: caritas enim tendit in Deum propter bonitatem ejus absolutam: unde per charitatem non nobis, sed Deo bonum volumus, & amamus bonum ejus, quia bonum ejus est, sicut odimus malum ejus, quia malum ejus est. At virtus de qua agitur, tendit in Deum propter bonitatem ejus respectivam: unde per hanc virtutem bonum volumus nobis, non Deo, & amamus bonum Dei intrinsecum, quia bonum nostrum est. Ergo superest, ut haec virtus sit virtus spei.

RESPONSIO V.

Amor concupiscentiae, quo Deum diligimus, quia summum nostrum bonum est, & desiderium seu spes, qua ex illo amore oritur, pertinent ad habitum, realiter distinctum ab habitibus fidei & charitatis.

Prob. Nam hi actus pertinent ad habitum spei: cum sint actus virtutis spei. Atqui habitus spei distinguuntur realiter ab habitibus fidei & charitatis. Ergo, &c. *Prob. min.* Nam in homine peccatore manet habitus spei sine habitu charitatis, & habitus fidei sine habitu spei. Ergo cum idem esse non possit sine se ipso, habitus fidei, spei & charitatis sunt tria inter se realiter distincta.

Obj. 1. contra 1. Resp. Per amorem concupiscentiae, quo diligimus Deum ut bonum nostrum, adeo que quo diligimus Deum in commodum nostrum & perfectionem nostram, constituius in nobis finem nostrum ultimum, & Deum ad nos tanquam ad finem nostrum ultimum referimus. Atqui hoc est inordinatissimum. Ergo, &c. *Resp. neg. maj.* Nam per hunc amorem concupiscentiae Deum ut finem nostrum ultimum; per hunc amorem concupiscentiae finem nostrum ultimum, & fruitionem ejus; per hunc amorem concupiscentiae unionem nostri cum fine nostro ultimo: unde per hunc amorem non in nobis, sed in Deo finem nostrum ultimum constituius: itaque per hunc amorem non Deum ad

nos, sed nos ad Deum ut finem virtualiter & exercitare referimus; neque per hunc amorem Deum ut medium amamus nobis ut fini, sed Deum ut finem amamus nobis ut subiecto, cui bonum & optimum est conjungi cum fine suo ultimo: finis enim ultimus nobis conjunctus summa & ultima nostra perfectio est.

Dices. Per amorem illum concupiscentiae utimur Deo. *Resp.* Hoc neg. Nam uts propriè versatur circa media, & oritur ex amore finis, ad quem media ordinantur. At amor, quo Deum ut summum bonum nostrum concupiscimus, non versatur circa Deum, ut medium aliquod, ordinatum ad finem, cuius consequenti gratia intendatur, sed versatur circa Deum ut ipsum finem ultimum rerum omnium, ipsum ut talem finem & ejus possessionem concupiscendo amanti, non ut fini, sed ut subiecto, quod per sui cum eo conjunctionem summè potest perficere. Unde hic amor non tendit in amantem ut finem ultimum Dei, sed tendit in Deum ut finem ultimum amantis, ipsi per actus beatificos coniungendum, in quo nihil inordinatum est, & totum reperibile est ad gloriam Dei, & habitualiter saltem referunt ab eo, qui charitatem habent.

Obj. 2. contra eandem. Resp. Amor concupiscentiae, quo diligimus Deum ut summum bonum nostrum, est amor proprius. Atqui omnis amor proprius est virtiosus. Ergo, &c. *Prob. maj.* Nam amor ille concupiscentiae respectu Dei, est simul & indivisibiliter amor benevolentiae respectu nostri: per illum enim nobis bene volumus; cum per illum amemus propriam nostram perfectionem, & proprium nostrum commodum.

Resp. neg. min. Universaliter sumptam: nam amor proprius ut sic, est præcisè amor propria perfectionis & proprii commodi. Hic autem amor, quantum sèpè contingat eum esse vitiosum, quando naturalis est, quia sèpè contingit ut bona sensibilia nobis inordinatè concupiscamus, non est virtiosus essentialementer, & potest ordinatus esse ac honestus: possumus enim nos amare ordinatè & honestè, ordinatè & honestè concupiscendo propriam nostram perfectionem & proprium nostrum commodum. Sic Deum ut finem nostrum ultimum & fruitionem ejus concupiscendo nobis ut subiecto, cui bonum & optimum est frui fine ultimo, ordinatè & honestè concupiscentiae propriam nostram perfectionem, & proprium nostrum commodum supernaturale, aedocne ordinatè & honestè amamus nos, Deum ut finem nostrum ultimum & fruitionem ejus, &c. Amor igitur concupiscentiae, quo Deum diligimus ut summum bonum nostrum per actus beatificos possidendum, quamvis sit etiam amor nostri, ordinatus est & honestus.

*Obj. 3. Saltem amor ille concupiscentiae, quo diligimus Deum ut summum bonum nostrum, est amor mere naturalis. Ergo, &c. *Prob. ant.* Nam i. amor ille oritur ex amore proprio naturali, quo naturaliter amamus nos, & nobis bonum nostrum volumus. 2. Omnis amor, quo proprium nostrum commodum volumus, naturalis est. Atqui amore ille concupiscentiae, quo diligimus Deum, ut summum nostrum bonum, amamus proprium nostrum commodum. Ergo, &c.*

Resp. neg. ant. *Ad 1. prob. R. neg.* Amor enim ex amore non oritur, quia omnis amor est primus actus. Amor itaque concupiscentiae, quo diligimus Deum ut summum bonum nostrum, est prius in suo genere, nec oritur ex alio amore, quo amamus nos naturaliter, sed solum hunc amorem supponit, sicut gratia supponit naturam, quam perficit. Gratia hominem amantem se naturaliter, & sibi bene esse naturaliter volentem, ipsum illustrando & movendo, excitat & adjuvans ad amandum se supernaturaliter, diligendo Deum ut summum suum bonum, seu concupiscendo summum suum bonum & fruitionem ejus. Unde homo ad sic se amandum non movetur per amorem sui naturalem, sed ex parte principii à gratia interiori ipsum excitante, & ex

& ex parte objecti ab excellentia seu bonitate respectiva boni concipi.

Ad 2. prob. R. neg. maj. universaliter sumptam: nam amor, quo proprium nostrum commodum supernaturale amans, i supernaturale est. Amore autem illo, quo concupiscentiam Deum ut summum bonum nostrum, amamus proprium nostrum commodum supernaturale, quod nihil aliud est, quam conjunctione nostri cum summo bono nostro, quam nostri summe perfectiva.

Dices. Si amor ille, quo concupiscentiam Deum ut summum bonum nostrum, supernaturale est, pertinet ad virtutem charitatis: ad solam enim charitatem pertinet amare supernaturaliter, & vele beatitudinem, alia bona supernaturalia, solius charitatis officium est. Absurdum cons. Ergo, &c. R. neg. seq. maj. *Ad prob.* R. neg. Nam possumus quidem amare nos supernaturaliter, & vele nobis beatitudinem, alia bona supernaturalia ex charitate, at non ex sola charitate. Amamus non supernaturaliter ex charitate, amando nos praesertim propter Deum, seu propter bonitatem Dei absolutam. Item volumus nobis beatitudinem, & alia bona supernaturalia ex charitate, volendo ea nobis propter honorem & gloriam Dei. At amamus etiam nos supernaturaliter, concupiscentia nobis beatitudinem, & alia bona supernaturalia, ad beatitudinem asequendam nobis utilia vel necessaria, quia beatitudo summum bonum nostrum est. Et actus, quo sic nobis beatitudinem, & alia bona supernaturalia ad ipsam conductientia concupiscentiam, supernaturalis est; vires enim naturae supererat, & omnem ejus exigentiam; nec tamen est amor charitatis; habet enim pro motivo bonitatem Dei respectivam, seu bonum Dei ut est nostrum bonum, & sic nostrum proprium commodum, quamvis supernaturale & altioris ordinis, intendit. Charitas vero habet pro motivo bonitatem Dei absolutam, & sic non proprium nostrum commodum intendit, sed bonum Dei, nempe gloriam ejus extrinsecam, quia bonum ejus est.

Obl. 4. contra 4. Resp. Amor ille, quo diligimus Deum ut summum nostrum bonum, pertinet non potest ad virtutem theologicam: nam habet quidem pro objecto materiali Deum, at pro formalis non habet aliquid increatum, sed aliquid creatum: ratio enim amandi Deum ut summum bonum nostrum, non est Deus, sed ipse amans, & commodum proprium. Ergo, &c. R. neg. ant. *Ad prob.* R. Amorem illum non solum habere pro objecto materiali primario Deum, sed etiam habere pro objecto formalis aliquid increatum, nempe bonitatem Dei respectivam; cum hoc amore amemus summum bonum nostrum, quia summum bonum nostrum est. Ratio igitur amandi Deum hoc amore, non est ipse amans, sed bonitas Dei, & eatenus proprium commodum, est nobis ratio amandi Deum hoc amore, quatenus hoc amore amat Deus propter ejus bonitatem, non ut ejus bonum est, sed ut est bonum amantis.

Dices. Homo non amat Deum ut summum bonum suum, nisi quia saltet natura prius amat se ipsum. Ratio autem amandi se ipsum est propria bonitas amantis. Ergo ratio amandi Deum amore concupiscentiae, est propria bonitas amantis. R. neg. ant. Nam homo propter naturalem conjunctionem, quam habet ad se ipsum, sine previo amore, quo se ipsum propter propriam bonitatem amet, cum auxilio interioris gratia amat Deum ut summum suum bonum, & sic amando Deum se ipsum amat: nam hic amor, qui est concupiscentiae respectu Dei, est benevolentia respectu ipsius amantis, ut jam observatum est; quamvis tota ratio amandi sit bonitas Dei, non quidem ut est bonum Dei, sed ut est bonum amantis: hoc ideo enim quod amo Deum propter bonitatem ejus, quia bonum meum est, simul & indivisibiliter eodem illo actu amo me ipsum, quia sic amo Deum, illum, adeoque summum bonum meum mihi amo.

Obl. 5. contra eand. Resp. Potest v.g. religio (idem

dic de omnibus aliis virtutibus ad voluntatem pertinentibus) elicere circa objectum sibi proprium, nempe circa cultum Dei, actus amoris & spei. Ergo male dicitur, quod spes & amor, ex quo spes oritur, pertineant ad solam illam virtutem specialem, quam virtus spei dicitur. R. Posse quidem religionem (quod etiam dici debet de qualibet alia virtute ad voluntatem pertinentem) elicere actus amoris & spei circa objectum sibi proprium: potest enim elicere actus amoris & desiderii efficacis circa cultum Dei cum erectione animi adversus cultus hujus arduitatem, fundata in virtute Dei auxiliatrice. At spes illa non est nisi late & impropriè spes, nec habet pro objecto materiali aut etiam formalis primario Deum: nam objectum ejus formale primarium est honestas cultus divini, qui est objectum ejus materiale.

Porro hic non agitur de spe latè & impropriè sumpta, sed de spe sumpta propriè & strictè. Spes autem propriè & strictè sumpta, est ea quæ habet pro objecto materiali primario beatitudinem supernaturalis, seu Deum ut possidendum per visionem beatificam, & pro formalis primario bonitatem Dei respectivam. Unde spes sic sumpta oritur ex amore, cuius objectum materiale primarium est supernaturalis beatitudo, formale vero bonitas Dei non ut bonum Dei est, sed ut est nostrum bonum. Spes igitur propriè & strictè sumpta, & amor ex quo spes propriè & strictè sumpta oritur, sunt actus theologales, adeoque pertinentes ad virtutem aliquam theologalem, qua alia esse non potest, quam virtus spei, seu quam virtus illa, quæ inter virtutes theologicas secundum locum obtinet.

Dices. Spes propriè & strictè sumpta tam pertinet ad tertiam virtutem theologicam, quam ad secundam: tam enim possum sperare proximo beatitudinem supernaturalis quam mihi. Ergo, &c. R. neg. ant. *Ad prob.* R. Cùm spero beatitudinem supernaturalis proximo, vel spero propter Deum, seu propter gloriam Dei, quem propter se diligo, & tunc spes mea pertinet ad charitatem, at non est spes propriè & strictè sumpta; vel spero, quia supernaturalis beatitudo est proximi bonum & commodum, quod est aliquo modo bonum & commodum meum propter naturalem conjunctionem, quam habeo cum proximo, quomodo mater etiam existens in peccato mortali, potest sperare filio suo supernaturalis beatitudinem, & tunc spes mea est spes propriè & strictè sumpta, sed minimè pertinere potest ad charitatem, cuius objectum formale est bonitas Dei secundum se & absolute sumpta, seu bonitas Dei, non ut est bonum nostrum, sed præcisè ut bonum Dei est. Spes igitur propriè & strictè sumpta pertinet ad solam secundam virtutem theologicam, cuius præcipuus est actus ac difficultissimus: unde hæc virtus theologica virtus spei nominatur; charitatis vero præcipuus & excellentissimus actus est, diligere Deum, & que adhædere super omnia propter se.

ARTICULUS V.

Utrum aliquis timor, & quis pertineat ad virtutem spei.

Nota. Cùm S. Thoma 2. 2. q. 19. a. 1. in O. hic agimus de timore, secundum quod per ipsum aliquo modo ad Deum convertimur, vel ab eo avertimur. Timor autem, secundum hanc acceptiōnem, dividitur in mundanum, servilem, filialem, & initialem. Timor mundanus seu humanus dicitur, quo quis ira timeret malum aliquod temporale, quod potest ab hominibus infligi, ut malitie peccare & Deum offendere, quamlibet illud incurgere. Hic autem timor, cum avertat à Deo, & oriatur ex mala radice, nempe ex amore mundano, quo homo finem suum constituit in creatura, malus est, nec proinde esse potest actus virtutis, adeoque nec potest pertinere ad virtutem spei, aut ad aliquam aliam virtutem.

Timor

Timor servilis est ille, quo homo timer pœnam sive temporalem sive æternam, à Deo infigendam. Dividitur in servilem simpliciter, & serviliter servilem. Serviliter servilis est is, quo quis immoderatè & contra rectæ rationis regulam timer, plus scilicet timendo malum pœnæ, quod à Deo propter peccatum infigitur, quam malum culpæ, quo Deus offenditur; ut si timeat æternam damnationem tanquam omnium omnino malorum supremum. Unde timor serviliter servilis malus est & virtiosus: per illum enim homo plus timer malum proprium, quam malum Dei, quod est peccatum; atque ita convincit se ipsum plus diligere, quam Deum, & sic non in Deo, sed in se ipso finem suum constitue: nam, ut dicit S. Thomas qu. cit. a. 3. O. *timor ex amore nascitur*, & sic homo non plus malum proprium timer, quam malum Dei, nisi quia plus amat se ipsum, quam Deum. Timor igitur serviliter servilis non potest esse aliquius virtutis actus, & sic ad spem pertinere non potest.

Timor servilis simpliciter est ille, quo pœna à Deo infigenda, timeretur moderatè, & secundum mensuram rationis, ut cum quis timeret damnationem æternam super omne aliud malum, quod non est peccatum: tunc enim malum damnationis æternae non plus timeretur, quam meretur ejus malitia, & homo sic timens malum damnationis æternae, non amat se ipsum inordinatè, nec finem suum in se ipso constituit: neque paratus est ad potius peccandum, quam ad incursum malum æternae damnationis; sed è contra necessariò necessitate consequente, super omnia mala temporalia refugit malum culpæ, non quidem ut est offensivum Dei, adeoque malum ejus, sed ut est inductivum reatus æternae damnationis, adeoque proprium summum malum: quod bonum est & honestum: malum enim culpa non solum ut Dei offensivum, sed etiam ut æternae damnationis reatus inductivum, super omnia mala temporalia honestè & laudabiliter refugi potest, potestque actus, quo sic malum culpæ refugitur, à charitate imperari, & ad Dei gloriam referri. Quod si tunc homo nondum amat Deum super omnia propter se, at non se ipsum plus amat quam Deum, nec finem suum in se ipso constituit, sed in Deo quem diligit super omnia ut suum summum bonum, non quidem amore charitatis, sed amore concupiscentiæ, quem honestum & ordinatum esse probavimus. Timor igitur servilis simpliciter bonus est, & rectæ rationi consonans.

Timor filialis dicitur ille, quo timeretur malum culpæ, quia malum est Dei, non quia malum est timoris; seu quo timeremus culpam, non quia inducit reatum pœnæ sed quia Deum offendit. Dicitur filialis, quia, ut ait S. Thomas quæst. cit. a. 2. in O. *Filiorum est timere offensam patris*: dicitur etiam timor castus, quia oritur ex charitate, cuius est animas nostras unire Deo tanquam sponsi, sicut uxor se conjungit viro unione amoris, & sic conjuncta castitatem conjugalem studiosè servat. Vide S. Thomas art. cit. ad 3.

Timor initialis differt à filiali, tanquam imperfectionum à perfecto intra eandem speciem. Unde timor filialis dividi potest in perfectum & imperfectum. Timor filialis imperfectus, qui timor initialis dicitur, est ille qui reperitur in incipientibus, in quibus charitas est imperfecta, hoc est, in quibus est amor Dei propter se, appretiativè quidem summus, sed nondum valde intensus: quare super omnia quidem, sed nondum cum magna intensione timerunt culpam, ut est offensiva Dei: unde fit, ut adhuc magis timerent culpam, eamque præcipue devinent propter reatum pœnæ, quem inducit. Breviter, quia malum culpæ remissè tantum, quamvis super omnia timeret ut est malum Dei, illud intensius timeret ut est malum proprium, quare & illud quia talis præcipue fugiunt. Hinc timor initialis est timor culpa prout est offensiva Dei, appretiativè quidem summus, sed remissus, & quocum, quia remis-

sus est, prædominatur adhuc timor servilis: ita ut, qui timorem tantum initiale habet, quia remissam tantum habet charitatem, præcipue timeat & vitet malum culpæ, quia inductivum reatus pœnæ, adeoque quia malum proprium.

Timor filialis perfectus, qui dicitur simpliciter timor filialis, est ille qui reperitur in perfectis, in quibus charitas est perfecta, hoc est, in quibus est amor Dei propter se non solum appretiativè summus, sed etiam valde intensus: quare non solum super omnia, sed etiam cum magna intensione timerunt culpam, prout est offensiva Dei, tamque ut talem devinant. Unde timor filialis est timor culpæ, prout est offensiva Dei, non solum appretiativè summus, sed etiam intensione magnus quocum proinde prædominari non potest timor servilis, quo timeretur malum culpæ, ut malum proprium timeretur; sed vel homo definit timeret malum culpæ ut malum proprium, & inductivum reatus pœnæ, vel certè regulariter non timeret & vitat malum culpæ, nisi ut malum Dei, illudque ut tale præcipue timeret & vitat. Vide S. Thomam 2. 2. q. 19. a. 8. & ad 2.

Ex dictis haec tenus, habemus timorem filialem & initialem oriri ex charitate, filialem ex perfecta non solum appretiativè, sed etiam intensivè; & initialem ex perfecta appretiativè, sed intensivè imperfecta, adeoque neurum pertinere posse ad virtutem spei, De folo igitur timore servili potest esse difficultas; pro cuius solutione, sit

RESPONSO.

Timor servilis simpliciter, quo scilicet ordinatè & secundum mensuram rectæ rationis pœna æterna, vel aliud quodvis ad eam ducens timeretur ut malum & incommodum nostrum, pertinet ad virtutem spei, ut actus ab ea elicitus.

Prob. Nam ejusdem virtutis est amare bonum, & fugere contrarium sub ratione opposita rationi, sub qua amat bonum. Sic v. g. charitatis est amare bonum Dei extrinsecum, quia bonum Dei est, & fugere malum huic bono contrarium, nempe peccatum, quia Dei malum est. Atqui virtutis spei est, amare beatitudinem supernaturalem, quia bonum & commodum nostrum est. Ergo etiam est virtutis spei, fugere privationem beatitudinis supernaturalis, & aliud quidlibet ducens ad hanc privationem, quia est malum & incommodum nostrum. Atqui fugere privationem, beatitudinis, quia est malum & incommodum nostrum, est eam timeret serviliter. Ergo timeret serviliter privationem beatitudinis, pertinet ad virtutem spei, & timor servilis est actus ab ea elicitus.

Confirm. Timor servilis pertinet ad eam virtutem, ad quam pertinet amor ex quo nascitur: actus enim boni per se ordinati, ita ut unus alium presupponat, & ex eo intimè oratur, ad eandem virtutem pertinent. Atqui amor ex quo nascitur timor servilis, pertinet ad virtutem spei. Ergo & timor servilis. *Prob. min.* Nam amor, ex quo timor servilis nascitur, est amor concupiscentiæ, quo amamus beatitudinem nostram ut bonum & commodum nostrum: non enim timeo ne sim miser, nisi quia amo esse beatus; nec timeo privationem beatitudinis æternae ut malum & incommodum meum, nisi quia amo beatitudinem æternam ut meum bonum & commodum; & hoc ipso quid amo beatitudinem æternam ut bonum & commodum meum, non possum non odire & timere æternae beatitudinis privationem ut meum malum & incommodum. Atqui amor ille concupiscentiæ, quo, &c. ad virtutem spei pertinet. Ergo, &c.

Obj. Si timor servilis simpliciter pertinet ad virtutem spei, ad eam quoque pertinet timor serviliter servilis. Absurdum conf. Ergo, &c. Minor constat: nam timor serviliter servilis est actus virtiosus. *Prob. seq. maj.* Timor enim servilis simpliciter, & timor serviliter servilis, non differunt quoad substantiam.

R. neg. seq. maj. & prob. ejus. Quamvis enim timor servilis simpliciter, & timor serviliter servilis con-

conveniant in objecto materiali, uterque enim est timor poenæ æternæ; unde convenient in ratione generica timoris servilis, quod est, esse ejusdem substantie latè sumpta, attamen essentialiter & specificè differunt, quia habent modum tendendi in objectum essentialiter & specificè diversum. Unde tam differunt inter se, quām inter se differunt actus quo amatur bonum creatum & summum bonum, & actus quo amatur idem bonum creatum præcisè secundum veram & propriam rationem boni, quam habet.

Quæres, utrum timor diminuat, vel omnino tollatur, an vero solum perficiatur per charitatem?

R. 1. Timor serviliter servilis tollitur per charitatem: nam actus, quo plus timerit proprium malum & incommode, quām offensa Dei, etiam gravis, incompatibilis est cum charitate. Atqui per timorem serviliter servilem plus timerit proprium malum & incommode, quām offensa Dei etiam gravis: timor enim serviliter servilis est is, quo quis timerit poenam eternam ut summum malorum omnium, adē quo que quis timerit poenam eternam super ipsum malum culpæ. Ergo, &c.

R. 2. In timore simpliciter servili duo considerari possunt, nempe anxietas, & substantia ipsius timoris. Timor servilis quantum ad anxietatem sensum minuitur, crescente charitate: nam crescente charitate, crescit spes & fiducia in Deum. Crescente autem spe & fiducia in Deum, anxietatem & sollicitudinem, quas causat timor servilis, decrescere, & pacem conscientiae generari necesse est. Ergo, &c. Quantum verò ad substantiam timor servilis non minuitur, sed augetur, crescente charitate: nam substantia timoris servilis est fuga privationis beatitudinis, quā malum nostrum est. Atqui hæc fuga crescit, crescente charitate: crescente enim charitate, crescit spes seu desiderium beatitudinis, ut nostrum bonum est; & crescente spe, seu desiderio beatitudinis, ut nostrum bonum est, non potest non crescere fuga privationis beatitudinis, ut malum nostrum est: nam quid plus amamus bonum aliquod, eo plus aversumur malum oppositum; & quid aversumur malum oppositum, eo plus illud fugimus.

Porro quāmvis timor simpliciter servilis quoad substantiam maneat cum charitate etiam perfecta, in hono tamen sensu potest simpliciter dici, ab ea exclusi, quatenus qui perfectam habet charitatem, bonum non operatur amplius ex timore servili, aut certè bonum non operatur amplius ex illo, tanquam ex motivo præcipuo, sed semper operatur bonum vel ex sola charitate, vel falso ex illa ut motivo principalis; cū ē contra is, in quo charitas imperfecta est & remissa, sapè ex timore servili, & quidem motivo præcipuo operetur.

R. 3. Charitas non tollit timorem filiale, sed ē contra illum perficit. Nam 1. timor filialis ex charitate oritur, 2. Et ita crescente charitate, non potest non augeri timor filialis. Ratio pro utroque est, quia qui timerit aliquem offendere, id est timerit, quia illum amat; adēque quid plus illum amat, eo plus timerit illum offendere. Hinc imperfecti imperfectum tantum & initiale habent timorem filiale, quia imperfecti tantum & remissa Deum diligunt. Perfecti verò timorem filialem perfectum habent, quia Deum diligunt perfectè & intenſissimè: unde sit ut nunquam, vel falso raro, ex timore servili ut præcipuo motivo vivent offendam Dei.

Quæres, utrum remaneat timor in patria?

R. Timorem aliquem remanere in patria docet Psaltes regius Psal. 18. *Timor Domini sanctus, permanens in seculum seculi.* Et Job cap. 26. *Columnæ cœli contremiscunt, & pavent ad nutum ejus;* ubi per columnas cœli angelos beatos intelligit, interprete Gregorio Magno, lib. 17. *Moralium*, cap. 17. Unde S. Bernardus epist. 109. inter errores Abialardi computat, timorem non manere in patria. Sed difficultas est, quis sit ille timor, qui in patria manet; circa quod tres sunt sententiae. Prima docet, in patria, ubi nec poena, nec culpa esse potest, non ma-

nere timorem servilem, nec filiale, prout est timor divinæ offensæ; & timorem qui est in beatis, esse timorem reverentiale, seu summam quandam reverentiam, quam habent Deo, in quantum ex consideratione infinite ipsius excellentiæ, profundissimè demittunt se in illius praesentia, & quendam velut horrorem de illo concipiunt.

Secunda sententia pariter excludit à patria utrumque timorem, servilem & filiale, & dicit actum illum, quo beati dicuntur timere in celo, esse quandam admirationem de excellentiâ divina, vel potius esse actum, quo ex tali admiratione refugiunt curiosi investigare opera & consilia Dei.

Tertia sententia tenet timorem filiale, seclusus imperfectionibus, quas adjunctas soler habere in via, manere in beatis, fugam scilicet offensæ Dei, ut secundum se possibilis in natura creata.

ARTICULUS VI.

De proprietatibus spei.

PROPOSITIO I.

Spes theologica est affectivè firmissima.
Prob. 1. ex Apostolo Hebr. c. 6. ubi sic ait: *Confugimus ad ienendam propositam spem, quam sicut anchoram habemus anima tutam ac firmam.* 2. Ex Trid. less. 6. cap. 13. ubi dicitur: *T' ameti in Dei auxilio firmissimam spem collocare & reponere omnes debent.* 3. Ratione: nam spes, quā cœctio animi contra arduitatē beatitudinis, adharet objecto formali secundum meritum ejus. Atqui objectum formale spei, ut est erectio animi contra, &c. meretur adhæsionem firmissimam, imò & super omnia firmam: nam objectum illud formale est virtus Dei auxiliatrix infinite efficax, nobis per promissionem summe fidem aliquo modo obligata. Ergo, &c.

PROPOSITIO II.

Spes theologica ex parte sua est certissima tum intrinsecè, tum extrinsecè.

Prob. 1. Est certissima extrinsecè: nam nititur fide divina, qua certissimè proponuntur solidissima motiva sperandi, & assurgendi contra difficultates in prosecutione beatitudinis occurrentes. 2. Est certissima intrinsecè: nam certissime erigit nos contra difficultates in prosecutione beatitudinis occurrentes; cū nitatur virrute auxiliatrice infinite efficaci, nobis obligata per promissionem summè fidem; vel, si vis, cū nitatur auxiliis certissimè præparatis, & ad assequendam salutem sufficientissimis. Dixi autem, ex parte sua: nam ex parte nostra desectibilis est, quia Deo nobis auxilianti deesse possumus: unde salus nostra incerta est.

PROPOSITIO III.

Spes theologica necessaria est necessitate medii ad salutem adulorum peccatorum.

Prob. Nam illud est necessarium necessitate medii ad salutem adulti peccatoris, sine quo adulterus peccator justificari non potest. Atqui adulterus peccator justificari non potest sine actu spei theologice. Ergo, &c. *Prob. min.* ex Trid. less. 6. cap. 6. ubi recententur dispositions in adultis peccatoribus prærequisita, & dicitur: *Dispomuntur autem ad ipsam justitiam, dum excitati divina gratia, & adjuti, fidem ex auditu concipientes, liberè moventur in Deum ... & dum peccatores se esse intelligentes, à divina justitia timore, quo utiliter concutuntur, ad considerandam Dei misericordiam se convertendo, in spem eriguntur, fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore.*

PROPOSITIO IV.

Spes theologica est etiam necessaria necessitate præ-

præcepti non solum adultis peccatoribus, sed etiam justis.

Prob. Et 1. quod necessaria sit necessitate præcepti adultis peccatoribus, manifestè sequitur ex Prop. III. Nam illud nobis præceptum est, quod est in nostra potestate cum auxilio gratiæ, & sine quo justificari non possumus. Atqui actus spei theologicae est in nostra potestate cum auxilio gratiæ, & sine eo justificari non potest adultus peccator. Ergo, &c. 2. Quod etiam necessaria sit necessitate præcepti iustis adultis, probari potest ex multis Scriptura locis. Unus si pro omnibus Psal. 61. ubi dicitur: *Sperate in eo omnis congregatio populi; effundite coram illo corda vestra: Deus adiutor noster in eternum.* Quibus verbis non merum consilium, sed præceptum contineri obseruat S. Thomas 2. 2. quælt. 22. art. 1. Q. Sed

Quares, quandonam præceptum spei obliget per se?

R. Præceptum spei obligat per se. 1. Ubi primùm, moraliter loquendo, homo uolum rationis affectus est, & sufficienter instruētus de fine ultimo, de beatitudine, & de mediis quibus beatitudo redditur possibilis, & probabilitate futura: tunc enim tenetur homo sine vituperabili mora secundum aestimationem prudentium beatitudinem suam desiderare efficaciter cum firma in Deum fiducia, sicut tenetur ad finem suum ultimum se convertere. 2. In morali periculo mortis: tunc enim præcipue tenetur homo in Deum confidere, & ab eo beatitudinem suam debito modo expectare. 3. Identidem in decurso vita. Quoties verò hoc præceptum urgeat in anno v. g. astimandum relinquitur iudicio prudentium.

Quares, quandonam præceptum spei obliget per accidens.

R. Obligare, 1. Cū urget aliqua tentatio, putà tentatio desperationis, nec superari potest siue actus spei. 2. Quando fine actu spei exerceri non possunt actus aliarum virrutum, putà orationis, pœnitentia, &c. & tamen illos exercendi instar obligatio.

Quares, utrum præter præceptum spei affirmatum, detur etiam negativum?

R. affirmatiæ. Hoc autem præceptum, quod est de non desperando, & præsumptuoso sperando, semper pro semper obligat sub gravi: nam desperatione & præsumptione sunt semper injuriosæ Deo, adeoque semper graviter prohibita. Porro levitas materie hic locum non habet, neque qui delinquit contra præceptum spei, exculari potest à mortali, nisi per defensionem inculpabilem iustificantis advertentia. Hinc peccat mortaliter, qui non elicit actum spei, cū urget præceptum sperandi, & ad ejus obligationem adverit, vel faltem potest advertere. Item qui plus sperat bona terrena quam cœlestia, ut si eligat bonus hujus vita frui, bonis cœlestibus Deo derelictis. Item qui ad virandum æternæ damnationis periculum, aut annihilarum aut nunquam exitisse operat ex immoderato damnacionis meru, & diffidencia de Dei misericordia vel gratia. Item qui despérat de obtinenda peccatorum venia, vel de obtinendis mediis ad assequendam beatitudinem necritari. Item qui præsumit de misericordia Dei, sperando peccatorum remissionem sine pœnitentia, & iudicium sine bonis operibus. Item qui præsumit de misericordia Dei, volendo uique ad mortem aut fœnctutem, in statu peccati permanere. Item qui sperat beatitudinem ut obtinendam solis naturæ virtibus. Item qui non vere tur peccata multiplicare, ex motivo quod facile per veram pœnitentiam deleri possint innumera peccata: quam unum aut alterum. Ratio est pro omnibus; quia gravem Deo injuriam faciunt, ut per se clarum est.

ARTICULUS VII.

De habitu spei.

PROPOSITIO I.

Datur habitus spei per le infusus & supernaturalis in entitate, qui vera & propria virtus est.

Prob. 1. pars ex Trid. sess. 6. cap. 7. ubi dicitur: *In ipsa iustificatione cum remissione peccatorum hec omnia simul infusa accipit homo per Jesum Christum, cui inseritur, fidem, spem, & charitatem.* Quod autem Synodus loquatur de habitibus, non de actibus, patet ex eo quod loquatur de fide, spe & charitate, quæ infunduntur homini prius ad justificationem disposito per actus fidei, spei, &c. Ratio autem convenientiae est, quia congruum est hominem intrinsecè & permanenter habilem reddi, cum justificatur, ad exercendos actus supernaturales fidei, spei & charitatis. Quod aliter fieri non potest, quâm per infusionem habituum in entitate supernaturalem, se habentium per modum potentiarum, naturalibus potentius supperadditarum, easque ad actus divinis ordinis exercendo complentium.

Prob. 2. pars. Quia ille habitus est vera & propria virtus, cuius objectum est optimum, & actus honestissimi. Atqui habitus spei objectum est optimum, & actus honestissimi: nam objectum ejus est beatitudo nostra, ut est summum bonum nostrum; & beatitudo nostra, ut est summum bonum nostrum, est objectum honestissimum, quod scilicet honestissime amare, desiderare, sperare possumus: unde actus quos elicit habitus spei, honestissime sunt in sua ratione specie. Ergo, &c.

Porrò haec ratio valer non solum pro habitu spei formato, seu cum charitate conjuncto, sed etiam pro habitu spei informi seu separato à charitate idem enim est objectum, & iidem sunt actus habitus spei, siue conjunctus sit cum charitate, siue sit ab ea separatus; & actus spei formatæ ab actibus spei informis in hoc tantum differunt, quod illi imperantur à charitate, hi verò non imperantur.

Dices. Qui habet tantum spem informem, indebito modo sperat: sperat enim beatitudinem ut obtainendam sine meritis. *R. Neg.* Cū enim peccator sperat beatitudinem, non eam sperat ut obtainendam à te: etiam in præsenti statu peccati; aliqui non speraret, sed præsumeret: sed sperat eam ut obtainendam per merita, quæ sperat, sicut & sperat veniam peccatorum ut obtainendam per futuram pœnitentiam.

PROPOSITIO II.

Habitus spei inter habitus theologicos medium perfectionis locum tenet.

Prob. Nam habitus spei minus perfectus est, quam charitas, & magis perfectus est, quam fides. Ergo, &c. Prima pars est planè certa, imò est de fide, & aperte colligitur ex Apostolo 1. Cor. cap. 13. *Nunc autem manent fides, spes, charitas, tria haec: major autem horum est charitas.* Ratio à priori est, quia charitas tendit in Deum propter bonitatem ejus abolitam, spes verò propter bonitatem ejus respectivam. Atqui perfectius est tendere in Deum propter bonitatem ejus abolitam, quam in eum tendere propter bonitatem ejus respectivam. Ergo, &c. Secunda pars non est tam certa, sed tametq; sufficientissime probatur sic. Habitus spei attingit Deum ut summum bonum nostrum, eique nos intimè conjungit per amorem, quod fides nec praefat, nec praestare potest per actum suum, quo præcisè, & quidem obsevè tantum ostendit nobis finem nostrum ultimum. Ergo, &c.

PROPOSITIO III.

Subjectum proximum habitus spei est voluntas, remotum verò sunt supposita omnia intellectualia, actum ejus capacia.

Prob. 1. pars. Nam subjectum proximum habitus est potentia, cuius sunt actus, ad quos inclinat habitus.

At-

Pars II. De Spe, & Charitate. Disput. I. Art. VII. 205

Atqui actus ad quos inclinat habitus spei, pertinent ad voluntatem: voluntatis enim est amare, desiderare confidere, timere, gaudere, & ad hos omnes actus inclinat habitus spei: nam habitus spei inclinat ad amandam beatitudinem amore concupiscentiae, ad eam desiderandam cum erectione animi adversus ejus arduitatem, quod est eam sperare; ad fugiendam ejus privationem, ad speranda media ad eam conductentia, ad gaudendum de ea obtenta. Secunda pars sequitur ex prima hoc ipso enim quod habitus inhäret proximè aliqui potentiae rationali, hoc ipso, inquam, remotè inhäret supposito, cuius est potentia illa rationalis.

Dixi autem, actuum ejus capacia: cùm enim habitus spei non infundatur, & infusus non conservetur, nisi propter actus ad quos inclinat, non infunditur, & infusus non conservatur, nisi in iis, qui actus illos omnes, vel saltem aliquos producere possunt.

Hinc 1. habitus spei non manet in damnatis; cùm sint prorsus incapaces omnisi actus honesti.

2. E contra manet in animabus Purgatorii, quia possunt exercere actum spei circa beatitudinem aeternam, utpote habentem respectu illorum rationem bonis absentis, possibilis, & ardui, cùm illam non nisi per praenam ignis obtinere possint.

3. Manet in beatis; quamvis non possint amplius sperare beatitudinem, cùm sit ipsis praesens, & actualiter possessa, & in aeternum absque omni difficultate possidenda: unde respectu illorum non potest amplius habere rationem boni absentis, ardui, probabiliter futuri. At propter conjunctionem, quām habent nobiscum per charitatem, possunt nobis sperare beatitudinem nostram, prout est bonum nostrum, aliquatenus in bonum eorum redundans. Item possunt amare & amant amore concupiscentiae beatitudinem. Item possunt gaudere & re ipsa gaudient de beatitudine obtenta, etiam prout est bonum & commodum proprium; quamquam amorem concupiscentiae, quo Deum diligunt ut sibi bonum, & gaudium quo gaudent de Deo ut sibi bono, ex affectu charitatis referunt sicut & cetera omnia ad Deum, ut rerum creatarum omnium finem ultimum. Unde beati sicut amant Deum duplicitate, concupiscentiae scilicet & charitatis, quibus veluti duobus brachis Deum aetissime amplectuntur: ita & gaudio duplice concupiscentiae scilicet & charitatis, de Deo gaudent, & in Dei possessione suavissime quietunt.

4. Denique, habitus spei remanet in peccatoribus fidelibus, qui gratiam sanctificantem non amittunt per peccatum spei specialiter oppositum, quandiu in peccato hujusmodi non labuntur: possunt enim cum auxilio gratiae actus omnes ad habitum spei pertinentes producere. Quod patet ex eo quod possint a peccato resurgere, & cum Deo in gratiam redire, quod sine actu spei fieri non potest, ut superius probatum est.

Quares, quibus actibus intellectus dirigatur in operando habitus spei.

5. Habitum spei in operando dirigitur variis actibus intellectus; quales sunt isti: Possum salvari per Dei gratiam, & ad eam mibi dandum paratissimum est. Deus sincerè vult salutem meam, & nihil est, quod possit eam impedire, si velim, & velle possum cum auxilio gratiae, quae mihi praesto est. Certò salvabor, si gratia Dei non desin. Probabiliter salvabor, quia Christus pro me mortuus est, & sanguinem suum fudit, ut mereretur mibi auxilia de se efficacissima, quibus bene uti propono firmiter. Deus omnipotens, summe misericors, & in promissionibus implendis summum fidelis est, & promisit mibi auxilia gratiae quibuscum salvati possum, & salvabor, si volo, &c.

Quares, utrum habitus spei expellatur per desperationem?

6. Habitum spei destruitur per desperationem oppositam actui ejus principali, qui est desiderium efficax beatitudinis cum erectione animi adversus difficultates. Unde desperatione opposita huic desiderio est

quædam animi dejectio & fuga à beatitudine ut prosequenda, quia judicatur impossibilis, aut nimium ardua, adeoque nunquam obtainenda. Quare objectum materiale hujus desperationis est beatitudo, à qua recedit; formale vero propter quod recedit, est malitia impossibilitatis, aut nimia arduitatis existimatæ. Respositionis autem ratio generalis pro omni habitu theologico est, quia habitus theologicus corrumpitur per actum sibi contrarium, ut patet ex fine & charitate.

Quares, utrum habitus spei destruitur per presumptionem?

Nota. Praesumptio, quantum ad presentem materiam attingit, est virtus, quod virtuti spei per excessum opponitur, sicut ei opponitur desperatione per defectum. Praesumptio igitur, ut hic sumitur, consistit in quadam spei immoderantia. Quod fieri potest duobus modis. 1. Immoderata innitendo propriae virtuti, ut si quis speret se beatitudinem consequi posse per solas naturæ vires; & tunc est praesumptio Pelagiana. 2. Immoderata innitendo misericordia divina, ut si quis speret se beatitudinem consecuturum esse sine bonis operibus, & peccatorum veniam obtenturum sine penitentia; & hæc praesumptio est Lutherana. Dico autem habitum spei corrupti per hanc utraque praesumptionem, non solum quia utræque conjuncta est cum infidelitate, sed etiam quia utræque contrariatur actui principali virtutis spei.

Quares, utrum habitus spei destruitur per aliquos alios actus malos?

R. Destruitur etiam per quodvis peccatum infidelitas, quo corruptitur habitus fidei; fides enim ut docent Patres & Scholastici, est fundamentum totius ædificii spiritualis: adeoque ruente habitu fidei, reliquæ omnes habitus infusos ruere necesse est. Item per actus odii & contemptus beatitudinis: nam hi actus contrariantur huic habitui, cùjus nimis est inclinare ad amandam & desiderandam beatitudinem ut bonum nostrum. At non destruitur per omissionem, etiam graviter culpabilem actus spei sicut nec per omissionem etiam graviter culpabilem actus fidei corruptitur fidei habitus. Ratio pro utroque est, quia per solam omissionem actus fidei vel spei, homo non redditur indispositus ad credendum vel sperandum. Item non destruitur per ineffacem disiplicientiam beatitudinis, quia cum ea potest homo amare & desiderare efficaciter beatitudinem, neque per peccata tantum repugnantia charitati, vel virtutibus moralibus, quia peccata illa non contrariantur actibus ejus, nec in conservari pender à charitate, aut virtutibus moralibus, & sine illis manere potest informis in homine peccatore.

DISPUTATIO II.

De charitate.

ARTICULUS I.

De objecto materiali charitatis.

PROPOSITIO I.

O bjectum materiale primarium charitatis est Deus; secundarium vero proximus.

Prob. 1. pars. 1. Ex Apostolo dicente Rom. c. 5. Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis: dicit enim charitatem Dei, interprete S. Augustino lib. de spir. & lit. c. 32. non solum quia charitas à Deo donatur, sed etiam & maximè quia ad Deum terminatur primario & principaliter. 2. Rationale. Illud est objectum materiale primarium charitatis, ad quod charitas primario terminatur. Atque charitas primario terminatur ad Deum. Ergo, &c. Prob. min. Ad illud primario terminatur charitas, in quo objectum formale charitatis